

Stab och medlemsdialog

Energiföretagen analys av regeringens lagrådsremiss ”Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller leverans av el och aggregering”

Energiföretagen har i en initial övergripande analys av lagrådsremissen granskat nedan angivna områden. På ett övergripande plan kan konstateras att det är mycket olyckligt att ellagens regler föreslås träda i kraft så snabbt efter beslut. Detta ger inte någon möjlighet för branschens företag att i tid göra nödvändiga förändringar i rutiner eller systemanpassningar. Detta gäller generellt, men alldeles särskilt i de fall där omfattande krav kan förväntas i föreskrifter. Tiden blir alldeles för knapp för ett kostnadseffektivt genomförande av förändringarna.

Leverans av el

Vissa bestämmelser som hittills bara gällt konsumenter ska omfatta alla elanvändare

I det omarbetade elmarknadsdirektivet gäller fler bestämmelser för alla slutkunder, dvs. inte bara för konsumentkunder utan för alla elanvändare. Regeringens förslag i lagrådsremissen innebär att ellagens bestämmelser utvidgas endast där det särskilt krävs enligt elmarknadsdirektivet. Energiföretagen ser positivt på att regeringen begränsat sig till detta, eftersom det finns stora skillnader mellan icke-professionella köpare som hushållskunder och professionella större företagskunder.

Uppgifter i avtalet om elleverans. Förutom att kravet utvidgas till att omfatta alla elanvändare införs några nya krav.

- Det ska framgå av elleveransavtalet vilka tjänster som avtalet omfattar. Det inkluderar eventuella tjänster som kombineras med leveransavtalet, exempelvis flexibilitetstjänster eller underhållstjänster. Tjänsternas kvalitet ska också anges.
- Det ska framgå av avtalet huruvida det kan sägas upp avgiftsfritt eller inte.
- Det ska finnas information i avtalet om var elanvändaren kan hitta uppgifter om elleverantörens priser, övriga tjänster, villkor och konsumenträttigheter. Information om priser inbegriper även underhållskostnader. Med övriga tjänster avses framför allt kombinerade tjänster, exempelvis att en elleverantör utöver elleverans även erbjuder flexibilitetstjänster, men även eventuella underhållstjänster som tillhandahålls av elleverantören.
- Tidigare har det räckt att ange på webbplatsen hur ett tvistlösningsförfarande utanför domstol inleds, men den informationen ska i fortsättningen finnas med direkt i avtalet.

Det finns en övergångsregel som avser uppgifterna i avtalet om elleverans. Den säger att om avtalet är tidsbegränsat och har träffats före ikraftträdandet så ska äldre föreskrifter fortfarande gälla. Det betyder således att man inte behöver komplettera redan ingångna tidsbegränsade avtal med de nya krav på uppgifter som läggs till genom lagändringarna.

Mellanhänder regleras. De uppgifter elhandelsföretaget är skyldiga att lämna i avtalet om elleverans ska lämnas även i de fall avtalet ingås genom en mellanhand. Det är alltid elhandelsföretaget som har ansvaret för att informationen lämnas.

Sammanfattning av avtalsvillkor. Elanvändaren ska från elhandelsföretaget få en sammanfattning av de viktigaste avtalsvillkoren uttryckt på ett enkelt och lättförståeligt språk. Ei föreslås få föreskriftsrätt för att ta fram närmare föreskrifter om hur sammanfattningen ska utformas.

Information om ändrade avtalsvillkor. Krav införs på att skicka information om ändrade avtalsvillkor till alla elanvändare. Idag avser lagkravet endast konsumenter. Om villkorsändringen avser pris ska informationen även innehålla skälen och villkoren för ändringen. Kravet blir fortsatt att informera konsumenter genom ett särskilt meddelade två månader innan ändringen. Avseende övriga elanvändare är tidsfristen för underrättelse satt till två veckor innan villkoren ska börja gälla.

Betalningssätt och förskott. Elhandelsföretagen ska erbjuda alla elanvändare ett brett val av betalningssätt, som inte får medföra oskälig diskriminering mellan kunder. Alla skillnader i avgifter som kan hänföras till betalningssätt eller system för förskottsbetalning ska vara objektiva, icke-diskriminerande och proportionella och får inte överstiga betalningsmottagarens direkta kostnader för användningen av ett visst betalningssätt eller system för förskottsbetalning.

Slutfaktura inom sex veckor. I dagsläget gäller kravet att elhandelsföretaget ska lämna en slutfaktura inom sex veckor från det att leveransen upphört enbart gentemot konsumenter. Nu utvidgas kravet till att gälla alla elanvändare.

Rutiner för hantering av klagomål. I dagsläget regleras i ellagen att elhandelsföretag ska ha rutiner för hantering av klagomål från konsumenter. Nu utvidgas bestämmelsen till att avse alla elanvändare. Elmarknadsdirektivets strängare krav på att klagomålen ska hanteras på ett snabbt, enkelt och rättvist sätt införs också. Kravet på elnätsföretagen kring hantering av klagomål kvarstår oförändrat, dvs. det avser enbart kunder som är konsumenter.

Konsumenter ska informeras om alternativ för att undvika att en elleverans avbryts

I ellagen regleras redan idag ett antal åtgärder som behöver vidtas innan fränkoppling kan komma i fråga. En av dessa är att konsument ska uppmanas att vidta rättelse. Nu utökas kravet i samband med den uppmaningen. Kunden ska enligt förslaget i lagrådsremissen i samband med uppmaningen att vidta rättelse även informeras om vilka alternativ som finns för att undvika att en elleverans avbryts. De alternativ som kunden ska informeras om kan exempelvis vara alternativa betalningsplaner, råd om skuldhantering, anstånd med bortkoppling, system för förskottsbetalning, energibesiktningar eller energirådgivningstjänster. Informationen ska lämnas utan kostnad för konsumenten. Således tydliggörs att det inte går att ta ut skäliga kostnader för att uppfylla denna informationsplikt. Däremot är det fortsatt möjligt att ta ut skäliga kostnader för övrig lagstadgad information i samband med fränkoppling.

Kostnadsfritt byte av elhandelsföretag även för små företag

Det är i dag möjligt för en konsument att kostnadsfritt byta elhandelsföretag. Nu införs reglering i ellagen som säger att samma rätt ska finnas för små företag, dvs. företag som

sysselsätter färre än 50 personer och vars omsättning eller balansomslutning inte överstiger 10 miljoner euro per år.

Det tydliggörs vidare att alla elanvändare ska ha rätt att byta elhandelsföretag på ett icke-diskriminerande sätt i fråga om kostnader, arbete och tidsåtgång. Med det avses att elhandelsföretaget inte får ålägga en elanvändare exempelvis ett betungande administrativt förfarande om elanvändaren begär att få byta elhandelsföretag.

Det görs också ett tillägg om att ett byte av elhandelsföretag ska kunna göras inom tre veckor från elanvändarens begäran om byte. Detta framgår i dagsläget inte i ellagen.

Brytkostnad regleras hårdare

Regeln om att det ska vara kostnadsfritt att byta elhandelsföretag innebär i huvudsak att det inte heller går att ta ut någon brytkostnad när konsumenter eller små företag i förtid säger upp tidsbestämda avtal. Ett undantag finns dock; när det tidsbestämda avtalet innebär att el helt eller delvis ska levereras till fast pris, ska elhandelsföretaget fortfarande få ta ut en brytkostnad.

Avgiften ska enbart få avse kostnader som hänför sig till den el som levereras till fast pris, vara proportionell och inte få överstiga den direkta ekonomiska förlust som den förtida uppsägningen orsakar. Det ska framgå av elleveransavtalet att avgiften får tas ut och vilka kostnader den omfattar. Elhandelsföretaget ska försättas i samma situation som om avtalet aldrig ingåtts.

Elmarknadsdirektivet innebär enligt lagrådsremissen att det inte kommer att vara möjligt att ta ut brytkostnad för avtal om rörligt pris. Däremot är det möjligt att ta ut en avgift för kostnader som går att hänföra till den fasta delen av ett s.k. mixat avtal, där en viss del är fast och en viss del rörlig.

Direktivet ger ingen ledning i vad som kan anses vara en proportionell avgift. Enligt lagrådsremissen borde vikt fästas t.ex. vid hur lång bindningstid som återstår när avtalet sägs upp, hur stora volymer el som kvarstår att leverera och elpriset på marknaden. Att avgiften inte får överstiga den direkta ekonomiska förlust som den förtida uppsägningen orsakar innebär att den inte får överstiga det s.k. negativa kontraktsintresset.

Energimarknadsinspektionen får tillsyn över att elhandelsföretagen inte tar ut högre avgift än vad som är tillåtet.

Dynamiska elpriser

I elmarknadsdirektivet har ny reglering angående dynamiska elpriser införts. Syftet är att elanvändare ska få incitament att bli mer aktiva och anpassa sin förbrukning utifrån marknadssignaler och därigenom få lägre elpriser.

Dynamiska priser definieras i lagrådsremissen som "priser som återspeglar prisförändringar på spotmarknaderna med ett intervall som minst motsvarar frekvensen för avräkning på marknaden". Det betyder därmed att det som avses med dynamiska priser i Sverige för närvarande är timprisavtal.

Innan ett elhandelsföretag och en elanvändare ingår ett avtal med dynamiskt elpris ska elhandelsföretaget enligt förslaget i lagrådsremissen informera elanvändaren om vilka

möjligheter, kostnader och risker som finns med ett sådant avtal. Elhandelsföretaget måste också inhämta elanvändarens samtycke till att ingå avtalet. Samtycket ska vara uttryckligt. Detsamma ska gälla när en elanvändares befintliga elavtal omvandlas till ett avtal med dynamiskt elpris.

I ellagen införs också en bestämmelse om att ett anvisat elavtal ska inte få ha dynamiskt elpris. Det följer i och för sig redan av att det krävs ett uttryckligt samtycke för avtal om dynamiskt pris, men lagstiftaren har velat betona detta särskilt. En elanvändare ska inte genom sin passivitet kunna samtycka till dynamiskt elpris. Energiföretagen kan konstatera att det innebär att det inte är möjligt att anvisa kunder till timprisavtal. Inte heller kan vi se att det finns några övergångsregler som innebär att det går att ligga kvar med timprisavtal till anvisningskunder som anvisats innan lagändringarna trätt i kraft.

Slutligen regleras att stora elhandelsföretag ska kunna erbjuda avtal med dynamiska elpriser. Även om de flesta elhandelsföretag redan idag kan erbjuda avtal med timpriser finns det inte något krav i ellagen på att de måste erbjuda sådana avtal. Enligt elmarknadsdirektivet ska dock elhandelsföretag som har leveransavtal med fler än 200 000 elanvändare kunna erbjuda avtal med dynamiska elpriser. Ett sådant krav införs därför i ellagen.

Fakturering och faktureringsinformation

I lagrådsremissen föreslås att endast elmarknadsdirektivets övergripande krav i fråga om fakturering och faktureringsinformation införs i ellagen. Elnäts- och elhandelsföretag ska lämna faktureringsinformation till elanvändare och, på begäran, information om historisk elförbrukning till ett företag som en elanvändare eller en elproducent har utsett.

Det föreslås att de detaljerade krav på fakturering och faktureringsinformation som finns i direktivet ska meddelas i föreskrifter. Kraven handlar exempelvis om hur fakturorna ska utformas, tidsintervall för fakturering, att fakturorna ska vara tydliga och att elanvändare ska erbjudas fakturor i elektronisk form och flexibla betalningssätt. Kraven handlar också om när och hur faktureringsinformation ska tillhandahållas och vad den informationen ska omfatta.

Skyldigheten för elleverantörer att ta emot el från mikroproducenter

Ett elhandelsföretag som levererar el till en elanvändare som har rätt till skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el är enligt nu gällande regelverk skyldig att ta emot den el som matas in från elanvändarens produktionsanläggning (hittillsvarande 8 kap. 5 a § ellagen). Skyldigheten gäller dock inte om elanvändaren har ingått avtal med någon annan om att ta emot elen.

I lagrådsremissen förtydligas vad som i lagtexten avses med uttrycket "har rätt till skattereduktion". Det har ansetts nödvändigt att förtydliga vad som gäller bl.a. i fråga om huruvida mottagningsplikten endast gäller när en elanvändare har begärt eller har beviljats skattereduktion. Det klargörs att mottagningsplikten gäller i förhållande till varje elanvändare som uppfyller förutsättningarna för att få skattereduktion enligt inkomstskattelagen.

Det förtydligas också att elhandelsföretaget är skyldigt att ta emot elen på skäliga villkor, vilket anges innebära att elproducenten ska ha rätt att få marknadsmässig ersättning för

elen. Det betonas dock att en skyldighet för elhandelsföretaget att betala inte innebär att elproducenten har en skyldighet att kräva eller ta emot betalning.

Efterfrågefleksibilitet genom aggregering

Regeringens lagförslag i lagrådsremissen skiljer på regelverket för aggregeringstjänster och leverans av el. Anledningen till detta är att den som levererar aggregeringstjänster [aggregatorn] kan vara både en elleverantör som levererar el till elanvändaren och en aktör som bara levererar aggregeringstjänster utan att leverera el. Båda tjänsterna kan levereras i samma uttagspunkt för el.

I den föreslagna modellen bibehålls det befintliga elhandelsföretagets balansansvariga i uttagspunkten men aggregatorn väljer en egen balansansvarig aktör och tar ekonomiskt ansvar för de obalanser den orsakar genom en kompensationsmekanism.

Energiföretagen ser positivt på att man särskiljer rollerna för de olika tjänster som tillhandahålls och att man stryker begreppet "oberoende aggregator". Det är dock svårt att bedöma hur modellen kommer att fungera då det i lagförslaget saknas flera väsentliga variabler som är centrala för dess funktion, såsom hur den flexibla volymen ska beräknas och vilket pris som ska gälla för kompensationen. Dessa delar lämnas till Svk att formulera i avtalsförhållandet mellan myndigheten och balansansvarig för aktör som levererar aggregeringstjänster.

En leverantör av aggregeringstjänster ska få tillträde till elmarknaderna

Enligt lagförslaget ska leverantörer av aggregeringstjänster ha fritt tillträde till elmarknaden utan behov av medgivande från andra marknadsaktörer. Elanvändare ska fritt kunna köpa och sälja aggregerings- och andra el-tjänster. Andra aktörer får inte ta ut oskäliga avgifter eller ställa oskäliga krav på elanvändare som har avtal om aggregeringstjänster. Men aktörer får ställa rimliga krav t.ex. av teknisk eller administrativ natur, om de medför nytta. Det är enligt förslaget inom ramen för Eis tillsyn som det bedöms om ett krav är att anse som skäligt eller ej.

Elhandelsföretaget medges inte möjlighet att omförhandla eller avsluta ett avtal till följd av påverkan från aggregering då detta inte anses innebära en större risk än att elanvändaren genomför andra åtgärder såsom solcellsinstallation eller energieffektiviseringar. Däremot införs krav på kompensation till elhandelsföretag för de kostnader för anskaffning av el som uppkommer under aktivering av efterfrågefleksibilitet, se nedan under [Balansansvar för elproduktion och aggregeringstjänster](#).

Energiföretagen anser att begreppet "oskäligt" inte ger tillräcklig vägledning för aktörerna kring vilka krav som kan ställas på aggregator. Dessutom anser vi inte att det är korrekt att jämföra flexibla aggregeringstjänster med andra åtgärder som är mer beständiga i sin natur. Vi ser en risk för att det leder till att elhandelsföretagens produktutbud minskar och att kostnaderna för elleverans ökar för hela kundkollektivet om elhandelsföretag behöver lägga på ytterligare riskpåslag på grund av begränsad möjlighet för omförhandling av avtal.

Den som levererar aggregeringstjänster har skyldigheter mot elanvändaren och nätföretaget

I lagförslaget införs krav på en aggregator som startar eller övertar leveranser av aggregeringstjänster i en uttagspunkt att genast anmäla det till det nätföretag som elanvändaren har avtal med. Elanvändaren ska informeras om aggregators avtalsvillkor

innan avtal ingås och konsumenter och små företag ska kostnadsfritt kunna byta aggregator inom tre veckor från begäran om byte.

Elanvändaren ska kostnadsfritt kunna få uppgifter om sin efterfrågefleksibilitet från elhandelsföretaget.

Till skillnad från avtal om elleverans har man i lagförslaget angett att brytkostnad inte ska få tas ut av aggregator i det fall elanvändare säger upp ett avtal i förtid.

För att klargöra kraven på anmälan från aggregator till nätföretag och den information som ska lämnas till elanvändaren har man i lagförslaget medgett en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter.

Energiföretagen är positiva till att det ställs krav på aggregator att meddela nätföretaget om leverans av aggregeringstjänst men ser behov av att denna information även når elanvändarens elhandelsföretag. Dessutom är det oklart vilka "uppgifter om efterfrågefleksibilitet" som elhandelsföretaget ska kunna lämna till kunden. I vår mening är det aggregatorn som bör kunna redogöra för vilka volymer de för kunds räkning ställt till förfogande för marknaden.

Balansansvar för aggregeringstjänster

Avtal om balansansvar

Enligt lagförslaget får aggregatorn tillhandahålla sina tjänster endast om någon har åtagit sig ett balansansvar som särskilt avser de obalanser som aggregeringstjänsterna medför. Den som åtar sig balansansvaret ska ingå avtal med dels med den systemansvariga myndigheten, dels med den som utför avräkningen mellan balansansvariga.

Avtalet med den systemansvariga myndigheten ska innehålla en skyldighet för den balansansvarige att till myndigheten betala ersättning som motsvarar de kostnader som aggregeringstjänsterna medför för elhandelsföretagens anskaffning av kraft under aktivering av efterfrågefleksibilitet. Myndigheten i sin tur utbetalar kompensationen till elhandelsföretagen.

Energiföretagen stöder lagförslagets krav på balansansvar för aggregatorn och ser positivt på att kompensation utgår till elhandelsföretagen och att myndigheten ansvarar för dess hantering. Däremot är vi oroade över att denna skyldighet kring balansansvar och kompensation inte gäller förrän Ei första gången godkänt metoderna för att utforma avtal med aggregatorns balansansvarige, se nedan under [övergångsregler](#).

Beräkningsmetoden

Kompensationsskyldighetens omfattning kommer att regleras i avtal om balansansvar och metoden för att beräkna omfattningen av balansansvaret eller den ersättning som motsvarar elhandelsföretagets kostnader ska utformas så att

- metoden inte hindrar aggregering eller efterfrågefleksibilitet,
- kompensationen för balansansvariga och elleverantörer endast avser de kostnader för att anskaffa el som uppkommer under aktiveringen av efterfrågefleksibiliteten
- hänsyn tas till de fördelar som aggregeringstjänsten kan innebära för någon annan som åtagit sig balansansvar eller som levererar el i leveranspunkten.

Enligt förslaget ska den systemansvariga myndigheten ersätta elhandelsföretagen, om de anmält till myndigheten att de levererar el i en uttagspunkt, för kostnader som aggregatorn orsakar genom sina tjänster för efterfrågefleksibilitet i uttagspunkten. Ersättningen ska beräknas enligt grunder som anges i avtal om balansansvar.

Energiföretagen ser utmaningar med att utforma en modell som på ett korrekt sätt tar hänsyn dels till elhandelsföretagens kostnader till följd av efterfrågefleksibilitet, dels de fördelar som aggregeringstjänsten innebär för balansansvarig eller elhandelsföretag. Vi ser risk för felkällor när man måste definiera en referensprofil och ta fram ett korrekt pris. Dessutom framgår det inte vad "under aktivering" innebär men man bör ha med sig att aktivering av flexibel användning i de flesta fall kommer att innebära styrning av användning till andra tidpunkter, mer eller mindre i direkt anslutning till aktiveringen. Detta påverkar såväl den balansansvariga aktören som elhandelsföretagets kraftanskaffning.

Förhandsprövning av villkor för balansansvar

Redan idag regleras de metoder som används för att utforma balansansvarsavtalen genom att de behöver godkännas av Ei. Därmed följer av regleringen att beräkningsmetoden ska godkännas av Ei.

Aggregeringstjänster utan en balansansvarig

I det fall aggregatorn utför aggregeringstjänster i en uttagspunkt utan att ha någon som åtagit sig balansansvar för obalanser som tjänsterna medför är aggregatorn skyldig att betala ersättning till systemansvarig myndighet enligt sådana villkor som gäller för balansansvariga.

Denna skyldighet gäller inte förrän Ei första gången godkänt metoderna för att utforma avtal med aggregatorns balansansvarige, se nedan under övergångsregler.

Balansansvar för elproduktion

Balansansvar för inmatning av el

I lagrådsremissen föreslås att det införs ett balansansvar i inmatningspunkter. Detta motsvarar den praxis som redan finns på marknaden men det är bra att ansvaret nu lagfästs.

Bland de ändringar som föreslås i ellagen kan noteras:

- Definitionen av balansansvar anpassas och ska avse "det ekonomiska ansvaret för att det nationella elsystemet tillförs lika mycket el som tas ut i en uttagspunkt eller att lika mycket el tas ut från systemet som det tillförs i en inmatningspunkt".
- Balansansvaret för inmatningspunkter utformas på så sätt att det i ellagen anges att en elleverantör ska få ta emot el endast i en inmatningspunkt där någon åtagit sig balansansvaret.
- Nätföretaget ska anvisa en elleverantör om balansansvaret upphör i inmatningspunkten, på motsvarande sätt som sker i dag när balansansvaret upphör i en uttagspunkt och den befintliga elleverantören inte kan eller får återställa ansvaret.

Det införs alltså en ny anvisningsskyldighet då balansansvaret inte återställs i en inmatningspunkt. Energiföretagen noterar dock att det inte verkar införas någon motsvarande anvisningsskyldighet i en situation då en producent börjar mata in el i en inmatningspunkt utan att det finns någon som åtagit sig balansansvaret i inmatningspunkten. En sådan situation kan uppkomma beträffande produktion som inte omfattas av den mottagningsplikt som gäller för mikroproduktion av förnybar el.

Övergripande systemansvar

Särskilda åtgärder för att öka eller minska produktionen eller förbrukningen av el

Enligt nu gällande regelverk får Svk, i den utsträckning det behövs för att kunna utöva systemansvaret, beordra elproducenter att mot marknadsmässig ersättning öka eller minska produktionen av el. I lagrådsremissen föreslås att Svk, i den utsträckning som behövs för att kunna utöva det övergripande systemansvaret, dessutom ska få beordra balansansvariga att öka eller minska produktionen eller förbrukningen av el. Den balansansvarige ska i ett sådant fall vara berättigad till marknadsmässig ersättning för ökningen eller minskningen. Det anges i lagrådsremissen att det kan bli aktuellt för Svk att använda rätten att beordra främst när den balansansvarige förfogar över resurser som inte har gjorts tillgängliga på reglerkraftmarknaden. Förslaget innebär också att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, ska få meddela föreskrifter om de åtgärder som krävs för att öka eller minska förbrukningen av el.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Regeringen anser att det är angeläget att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt då Sverige redan är försenat med genomförandet av direktiven. EU kommissionen har med anledning av förseningen inlett ett överträdelseärende mot Sverige. Därmed föreslås lagändringarna träda ikraft redan den 1 april 2023.

Regeringen har dock medgett undantag och övergångsregler för vissa lagkrav:

- **Balansansvar för aggregeringstjänster:** Aggregator ska inte vara skyldig att ha en balansansvarig i en leveranspunkt innan Ei första gången godkännt metoder för att utforma avtal om balansansvar för de obalanser som aggregeringstjänsterna medför.
- **Uppgifter i avtal om elleverans:** Om avtalet är tidsbegränsat och har träffats före ikraftträdandet ska äldre föreskrifter fortfarande gälla.